

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 7 Tz 134/2022, ECLI:CZ:NS:2023:7.TZ.134.2022.1

Číslo: 17/2023

Právní věta:

O tutéž věc ve smyslu § 34 odst. 4 t. o. p. o. jde jak v případě vedení společného řízení, tak i v případě vedení samostatných řízení pro stejný skutek proti právnické osobě a proti fyzické osobě uvedené v tomto ustanovení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.01.2023

Spisová značka: 7 Tz 134/2022

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Právnická osoba

Předpisy: § 34 odst. 4 t. o. p. o.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu stížnosti pro porušení zákona, podané ministrem spravedlnosti, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 14. 7. 2020, č. j. 8 KZT 11/2020-26, byl porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení, jež mu předcházelo, v ustanoveních § 34 odst. 4, 5 t. o. p. o. v neprospěch obviněné právnické osoby T. a D. L., podle § 269 odst. 2 tr. ř. bylo toto usnesení zrušeno a zrušena byla také další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. bylo státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Zlínského kraje, územního odboru Uherské Hradiště, oddělení hospodářské kriminality, ze dne 17. 4. 2020, č. j. KRPZ-37027-6/TČ-2020-151181-VES, bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněné právnické osoby T. a D. L., IČ XY, se sídlem XY, pro přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr.

zákoníku. Proti tomuto usnesení podala obviněná právnická osoba stížnost, která byla usnesením státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 14. 7. 2020, č. j. 8 KZT 11/2020-26, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta. Dne 14. 7. 2020 nabylo usnesení státního zástupce v právní moci. O stížnosti rozhodl v souladu s ustanovením § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně, neboť státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Uherském Hradišti, který jinak vykonával dozor nad přípravným řízením, dal k usnesení o zahájení trestního stíhání pokyn.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

2. Ministr spravedlnosti podal dne 14. 12. 2022 u Nejvyššího soudu ve prospěch obviněné právnické osoby stížnost pro porušení zákona. Poukázal na to, že jedinou osobou, která byla oprávněna za obviněnou právnickou osobu jednat, byla její jednatelka D. Š. Konstatoval, že usnesením policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Zlínského kraje, územního odboru Uherské Hradiště, oddělení hospodářské kriminality, ze dne 27. 11. 2019, č. j. KRPZ-107073-39/TČ-2019-151181-VES, bylo zahájeno trestní stíhání obviněné D. Š. pro přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Zdůraznil, že obviněná právnická osoba a obviněná D. Š. se podle obou usnesení policejního orgánu měly dopustit trestného činu týmž skutkem. Vyjádřil názor, že za uvedených okolností vzhledem k ustanovení § 34 odst. 4 t. o. p. o. nemohla v řízení vedeném proti obviněné právnické osobě za ni činit úkony jednatelka D. Š. Dodal, že správně měla být obviněná právnická osoba nejprve vyzvána k určení jiné osoby oprávněné činit za ni v řízení úkony, a pokud by výzvě nevyhověla, měl jí být ustanoven opatrovník podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. Namítl, že když nebylo postupováno podle uvedených ustanovení, je řízení předcházející napadenému usnesení zatíženo závažnou procesní vadou. Poznamenal, že obviněná právnická osoba je v likvidaci na podkladě pravomocného rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2021, č. j. 85 Cm 2600/2021-3, s datem zápisu do obchodního rejstříku dne 29. 11. 2021. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v předcházejícím řízení v ustanoveních § 34 odst. 4, 5 t. o. p. o. v neprospěch obviněné právnické osoby, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení včetně dalších obsahově navazujících rozhodnutí a aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

3. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se ve vyjádření ztotožnil se stížností pro porušení zákona a vyslovil souhlas s jejím závěrečným návrhem.

III.

Přípustnost a důvodnost stížnosti pro porušení zákona

4. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i předcházející řízení a shledal, že zákon byl porušen.

5. Nejprve bylo usnesením policejního orgánu ze dne 27. 11. 2019 zahájeno trestní stíhání obviněné D. Š. pro skutek, který spočíval v podstatě v tom, že obviněná jako jednatelka obchodní společnosti T. a D. L., a jako zprostředkovatel prodeje nemovitosti č. p. XY v katastrálním území XY majitelé J. Š. a M. V. v srpnu 2019 nabízela tuto nemovitost k prodeji, přičemž na nabídku reagovala J. B., která dne 3. 9. 2019 s obchodní společností T. a D. L., zastoupenou jednatelkou obviněnou D. Š., uzavřela smlouvu o složení depozita č. 2/2019 ve výši 200 000 Kč, předala obviněné D. Š. tuto částku a obviněná D. Š. si ji ponechala a nevrátila ji podle smlouvy o složení depozita J. B. přesto, že dne 5. 9. 2019 jí M. V. sdělila, že nemovitost se nebude prodávat a že ruší souhlas s prodejem, takže nedošlo k uzavření kupní smlouvy.

6. Poté byly podle záznamu policejního orgánu ze dne 15. 4. 2020 zahájeny úkony trestního řízení a následně bylo usnesením policejního orgánu ze dne 17. 4. 2020 zahájeno trestní stíhání obviněné právnické osoby T. a D. L., pro skutek, který spočíval v podstatě v tom, že obviněná právnická osoba dne 3. 9. 2019 prostřednictvím své jednatelky D. Š. na základě smlouvy o složení depozita č. 2/2019 uzavřené s J. B. jako zájemcem o koupi nemovitostí zapsaných na listu vlastnictví č. XY pro katastrální území XY převzala od J. B. částku 200 000 Kč, kterou v rozporu se smlouvou o složení depozita nevrátila J. B. poté, co nedošlo k uzavření kupní smlouvy z důvodu, že předpokládání prodávající odmítli nemovitost prodat, uvedenou částku si ponechala a používala pro svou potřebu a pro potřebu D. Š.

7. Z uvedeného je zřejmé, že i přes dílčí rozdílnosti v popisu skutku byly obviněná D. Š. a obviněná právnická osoba stíhány pro týž skutek, a to každá v odděleně vedeném řízení.

8. V souvislosti se zahájením trestního řízení vedeném proti právnické osobě vyvstala otázka, kdo je oprávněn za ni činit v řízení úkony. Podle § 34 odst. 1 t. o. p. o. je takovou osobou ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu. V daném případě přicházela v úvahu jen D. Š. jako jediná jednatelka obviněné právnické osoby, avšak podle § 34 odst. 4 t. o. p. o. činit úkony v řízení nemůže osoba, která je mimo jiné obviněným v téže věci. Z ustanovení § 34 odst. 4 t. o. p. o. dále vyplývá, že pokud je v průběhu řízení zjištěna tato skutečnost, v přípravném řízení státní zástupce vyzve právnickou osobu, aby určila k provádění úkonů v dalším řízení jinou osobu, a k určení takové osoby stanoví lhůtu zpravidla v délce 7 dnů. Podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. není-li osoba uvedená v odst. 4 určena ve stanovené lhůtě, v přípravném řízení soudce ustanoví právnické osobě opatrovníka. K tomu, co je stanoveno v § 34 odst. 4, 5 t. o. p. o., v posuzovaném případě nedošlo a za obviněnou právnickou osobu činila v řízení úkony jednatelka D. Š.

9. Postup podle § 34 odst. 4, 5 t. o. p. o. není podmíněn tím, že proti obviněné právnické osobě a proti obviněnému jako osobě jinak oprávněné činit za právnickou osobu v řízení úkony se vede společné řízení. Pokud by tomu tak bylo, musela by první věta ustanovení § 34 odst. 4 t. o. p. o. být formulována tak, že činit úkony v řízení nemůže osoba, která je obviněným ... „v tomto řízení“. Zákon však obsahuje formulaci, že činit úkony v řízení nemůže osoba, která je obviněným ... „v téže věci“. Tato formulace jasně ukazuje na to, že podstatná je věcná totožnost toho, pro co je stíhána právnická osoba, s tím, pro co je stíhán jako obviněný ten, kdo je jinak oprávněn činit v řízení úkony za právnickou osobu. Procesní okolnost, zda tu je společné řízení či zda tu jsou samostatná řízení, nemá žádný význam.

10. Ustanovení § 34 odst. 4 t. o. p. o. výslovně zakazuje, aby za obviněnou právnickou osobu činily úkony osoby, které jsou v téže věci obviněným, poškozeným nebo svědkem. Účelem této úpravy je poskytnout obviněné právnické osobě ochranu jejich zájmů před možnou kolizí se zájmy osob, které sice jinak mají oprávnění činit za ni úkony, ale samy mohou být různě zainteresovány na výsledku řízení vedeném proti obviněné právnické osobě. Tato ochrana nemůže být závislá na pouhé procesní okolnosti, zda se vede společné řízení proti obviněné právnické osobě a proti obviněnému, který jinak je oprávněn činit úkony za obviněnou právnickou osobu. Zmíněná ochrana musí být obviněné právnické osobě zaručena v plné šíři, tedy i za situace, kdy obviněný, který jinak má oprávnění činit úkony za obviněnou právnickou osobu, je stíhán v samostatném řízení. Jinak řečeno, míra ochrany práv obviněné právnické osoby musí být stejná jak v samostatně vedeném řízení, tak ve společném řízení.

11. Pokud byla D. Š. stíhána jako obviněná pro týž skutek, pro jaký byla stíhána obviněná právnická osoba, pak podle § 34 odst. 4 t. o. p. o. nemohla v řízení vedeném proti obviněné právnické osobě činit žádné úkony, ke kterým by jinak byla oprávněna jako jednatelka právnické osoby. Protože D. Š. byla jedinou jednatelkou a nebyla tu žádná jiná osoba oprávněná činit úkony za obviněnou právnickou osobu, měl státní zástupce vykonávající dozor nad přípravným řízením přikročit k vyzvě

adresované obviněné právnické osobě podle § 34 odst. 4 t. o. p. o. a po případně marném uplynutí lhůty uvedené v tomto ustanovení navrhnout, aby soudce podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. ustanovil obviněné právnické osobě opatrovníka. V důsledku toho, že státní zástupce vykonávající dozor nad přípravným řízením takto nepostupoval a nechal D. Š. činit úkony v řízení vedeném proti obviněné právnické osobě, bylo toto řízení zatíženo podstatnou vadou.

12. Tím, že státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně za popsaného stavu zamítl stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, porušil zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněné právnické osoby a legalizoval porušení zákona, ke kterému došlo v předcházejícím řízení v ustanoveních § 34 odst. 4, 5 t. o. p. o. rovněž v neprospěch obviněné právnické osoby.

13. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil zjištěné porušení zákona, podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která případně byla učiněna a zrušením napadeného usnesení ztratila podklad, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal. Tento státní zástupce znovu rozhodne o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání s tím, že se bude řídit právním názorem, který v tomto rozsudku vyslovil Nejvyšší soud (§ 270 odst. 4 tr. ř.).